

12. *Tertium. — Instantia.* — *Prima ejus solutio.* — *Secunda.* — Tertio, sequitur sola opera præcepta esse simpliciter necessaria ad gratiæ conservationem; quia sola illa sunt necessaria ad vitanda omnia peccata omissionis; peccata autem commissionis sine operibus bonis vitari possunt per solam carentiam malorum operum, quæ esse potest, vel sine positivis actibus, non cogitando de tali materia, sed ad res alias mentem divertendo, vel saltem sine actibus simpliciter bonis, vel per actus consentaneos naturæ, et indifferentes, si dari possunt, vel per actus habentes levem defectum ex aliqua circumstantia levi, quæ ad mortale peccatum non sufficiat. Dices: etiam possunt præcepta affirmativa observari per actus non undique bonos, sed ex aliqua circumstantia defectuosos leviter; ergo hac ratione non erunt bona opera ad conservandam gratiam necessaria. Respondeo imprimis nobis satis esse, quod, ad perseverandum in gratia, sint necessaria opera ex genere suo bona, qualia sunt, quæ divinis et naturalibus legibus præcipiuntur. Deinde dicimus quod, licet ad servandum hoc vel illud præceptum, non semper sit necessarium opus undique bonum, nihilominus ad servandam totam præceptorum collectiōnem necessarium est opus aliquod simpliciter bonum, quia necessarius est actus charitatis, qui male fieri non potest. Dixi autem sola opera præcepti esse simpliciter necessaria ad gratiæ conservationem, quia, si loquamus de necessitate morali et ad melius esse, etiam opera non præcepta, vel supererogationis, dici possunt simpliciter necessaria, tum quia, moraliter loquendo, nullus observabit diu omnia præcepta affirmativa, qui non habuerit consuetudinem aliquam bene operandi sine obligatione præcepti; tum etiam quia, ad vitandos omnes pravos actus præceptis negativis contrarios, necessarium moraliter est juvari bonis actibus etiam non præceptis, ut oratione, actibus patientiæ, pœnitentiæ, charitatis proximi, et similibus.

13. *Secundum fundamentum hæreticorum destruitur etiam a contrario.* — *Tertium simul destruitur.* — Unde formari etiam potest altera ratio ex duobus aliis principiis contrariis secundo et tertio hæreticorum principio. Quia homo justificatus obligatur præceptis tam divinis quam humanis, etiam gravibus quæ sub mortali obligant; ergo potest illa implere; ergo illa saltem opera, quibus implenda sunt, justa et necessaria sunt ad gra-

tiam conservandam. Secunda consequentia certissima est, quia obligatus talibus præceptis, si vel unum non impletat, peccat mortaliter, et consequenter gratiam amittit, juxta illud: *Qui in uno offendit, factus est omnium reus*, Jacob. 2; et illud 1 Joan. 3: *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ejus in eo manet, et non potest peccare quoniam ex Deo natus est*, utique unum cum alio componendo, quia non potest peccare, et semen divinum, quod est gratia, retinere, ut communis est expositio Augustini et ceterorum. Prima vero consequentia evidens etiam est, et consequens, in ea illatum, tertium erroneum fundamentum, quod præceptorum observatio justis impossibilis sit, destruit. Sicut etiam illud damnavit Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 41, et can. 6, 22 et 45, anathematizando eos qui Deum impossibilia præcipere, vel, quod proinde est, justis impossibilem esse observationem mandatorum affirman.

14. *Primo ex sacra Scriptura.* — Nam imprimis contraria veritas expresse traditur in Scriptura, ut idem Concilium ostendit ex verbis Christi, Matt. 11: *Jugum meum suave est, et onus meum leve*, utique ratione dilectionis, ut ait Gregorius, l. 5 in 1 Reg., c. 2. Estque consonum aliis Christi verbis, Joan. 14: *Qui diligit me, sermonem meum servabit*. Quibus consentanea sunt verba David, Ps. 418: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Item ex verbis 1 Joan. 5: *Mandata ejus gravia non sunt*, quod multo minus est quam impossibile, nam præcepta impossibilia potius importabilia quam gravia dicenda essent. Non sunt autem gravia, quia charitas illa facit suavia, ut dixit Augustinus de Natur. et Grat., cap. 60. Quod insinuavit idem Joann. ibid. dicens: *Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus*. Secundo, Patres sæpe docent impium esse cogitare, Deum impossibilia præcipere; Basilius, homil. 3 in illud: *Attende tibi, non longe a principio*; Cyrillus, l. 3 contr. Julian., ante medium, loquens in speciali de præcepto a Christo renovato: *Non concupisces*, Matt. 5, et inducens optime illud Pauli ad Rom. 8: *Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem*; Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum, et ideo, cum in fine cap. 7, dixisset: *Mente servio legi Dei, carne autem legi*

peccati, infert in initio cap. 8: *Nihil ergo damnationis nunc est in his qui sunt in Christo IESU, qui non secundum carnem ambulant*. Quibus verbis evidenter constat fomitis concupiscentiam non impedire, quoniam justi legem Dei sine ullo peccato, præsertim damnablem, impleant. Eamdem doctrinam optime prosequitur Chrysostomus, homilia 8 de Pœnit., a medio; et Hieronymus, Dialog. 3 contra Pelag., et in cap. 5 Matth., et nomine ejus in tomo 9, Epist. 17 ad Damascenum, de expositione symboli, dicitur tam eos errare qui, cum Manichæo, dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui, cum Joviniano, hominem non posse peccare asserunt. Item Augustinus, lib. de Natur. et Grat., cap. 43 et 69, et de Grat. et lib. arbitr., cap. 46, et lib. 3 contr. duas epistol. Pelag., cap. 5, ubi respondendo Pelagianis, Lutheranorum calumnias ostendit ac evertit, et libro 2 de Peccator. merit. et remiss., cap. 3 et 6, et serm. 61 et 191 de Tempor. Solent autem hæretici contra hæc testimonia Augustini alia ejusdem objicere, in quibus negat posse hominem in hac vita sine peccato vivere, ut lib. 1 contr. duas epist. Pelag., c. 14, et lib. de Perfect. justit., et sæpe alias, ut vidimus in lib. 8. Sed hæc alia quæstio longe diversa est. Nam aliud est loqui de singulis actibus, aliud de toto vitæ discursu. Dari enim potest gratia et facultas ad servanda præcepta, per quam non evitentur cum effectu peccata per totam vitam, licet in multis actibus caveantur, ut in lib. 1 late dictum est de peccatis mortalibus, et de venialibus in lib. 8, et circa donum perseverantiæ in discursu hujus libri amplius explicabitur.

15. *Tertio ex triplici ratione.* — Tertio est etiam hoc ratione evidens; primo, quia de ratione legis est ut sit de re possibili, quia quod impossibile est non cadit sub libertatem; quod autem non cadit sub libertatem, nec sub legem cadere potest, ut ostendi lib. 4 de Legib., cap. 9, a num. 45. Secundo, quicquid per legem Dei præcipitur, per gratiam Dei, quæ nemini denegatur, est possibile. Quod significavit Christus, Marc. 9: *Omnia possibilia sunt credenti*; et: *Quæ impossibilia sunt apud homines, possibili sunt apud Deum*, Lue. 18. Unde aiebat Paulus ad Philippenses. 4: *Omnia possum in eo qui me confortat*. Et supra, lib. 2, latissime ostensum est per gratiam posse hominem servare mandata, quæ non potest per solum liberum ha-

bet sensum, ut nec motus primi concupiscentiae patiamur, sed illum : *Post concupiscentias tuas ne eas*, ut Augustinus saepe exponit, et in aliis locis tractatur.

17. Ex his ergo concluditur primum antecedens in hoc discursu assumptum, per quod secundum erroneum principium hæreticorum reprobatur, nam contrarium dogma, scilicet, justos in lege gratiæ præceptis obligari, ex dictis convincitur, illudque definit Concilium Tridentinum, sess. 6, eodem cap. 41, et can. 19, 20 et 21. Et posset eodem modo testimoniis Scripturæ, Patrum, et ratione convinci; quia tamen id egi in tomo de Legib., lib. 1, cap. 48 et 49, ubi et fundamentis hæreticorum satisfeci, hoc loco repetendum non censui. Solum superest advertendum eosdem hæreticos Novatores fortasse, vel ipso naturæ lumine, vel allegatis Scripturæ testimoniis convictos, vel certe quod eos puderet tam impium dogma Deo tribuere, quod miserit Christum ut peccandi licentiam hominibus tribueret, resipuisse aliquo modo, et tandem fassos esse opera et observationem mandatorum esse necessaria ad salutem, non tamen propter gratiam vel gloriam obtainendam, sed ut fructus fidei quibus gratos se ostendant. Ita referunt Stapletonius, l. 8 de Justificat., cap. 2; et Valent., tom. 2, disp. 7, quæst. 6, punct. 4, et late impugnant, quia nec consequenter loqui possunt, nec vere. Primum facile patet, quia si opera necessaria sunt, quocumque tandem titulo necessaria sint, debet in illo titulo intervenire obligatio præcepti, quia sine illo non potest intelligi necessitas illa quæ moralis est; at observatio præceptorum necessaria est ad salutem, ut evidenter probant testimonia adducta, et illud 1 Cor. 9 : *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*; et illud Matth. 7 : *Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei*, cum similibus. Denique quacumque ratione opera sint necessaria ad gratiam vel gloriam, verissime dicitur quod si non fiant, nec gratia, nec gloria obtinebitur; ergo non possunt non esse necessaria, ut conducentia aliquo modo ad gratiam conservandam, saltem ut conditio sine qua non. Unde facile ostenditur altera pars, scilicet, falsum esse opera non esse necessaria ut conducentia ad gratiam et gloriam, nam de prima gratia jam ostensum est in lib. 8 esse ad illam necessaria opera ut causæ et dispositiones il-

lius; et de secunda gratia et gloria infra ostendemus esse necessaria per modum meriti, atque ita dici possunt necessaria, ut dispositiones sine quibus aliquando non conservabitur gratia. Unde est illud 2 Petri 1 : *Sicutate ut per bona opera certam vestram vocacionem et electionem faciat*.

18. *Ultimum fundamentum evertitur.* — Ultimo argumentari possumus ex destructione ultimi fundamenti; nam differentia illa inter novum et vetus Testamentum falsissima est. Nam, sicut in veteri Testamento promissiones fiebant sub conditione operum, ita et in novo. Imo, si promissiones veteris Testamenti considerentur, ut erant de bonis temporalibus ac caducis sub conditione observandi carnalem legem, illæ erant figuræ promissionum spiritualium honorum, quæ in lege gratiæ fiunt sub conditione servandi spiritualem legem; imo etiam in ipsa lege veteri sub illius littera continebant easdem æternas promissiones, sub conditione spiritualiter et per fidem ac gratiam eamdem veterem legem observandi, ut late declaravi lib. 9 de Legib., cap. 6, a num. 17, et in lib. 10, cap. 5, ostendi, in lege nova multa bona spiritualia sub conditione operum promitti. Specialiter vero de statu seu conservatione gratiæ et charitatis, id ostenditur manifeste ex verbis Christi, Joan. 14 : *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus, etc.*; et cap. 15 : *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea*; et Luc. 13 : *Si poenitentiam non egeritis, peribitis*; et Pauli, Roman. 8 : *Si tamen compatimur, ut et conglorificemur*. Imo ad Hebr. 6, idem Paulus exemplo præcedentium justorum fideles ad observationem mandatorum excitat : *Ut non segnes efficacemini (inquit), verum imitatores eorum qui fide et patientia hæreditabunt promissiones*. Quod autem præcipue de spirituali promissione loquatur, patet ex capit. 10, ubi ait : *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissiones*, quod toto cap. 11 prosequitur. Denique omnes promissiones gloriae, quæ, in novo Testamento, non fidei sed operibus fiunt, illam conditionem virtualliter includunt, ut Matth. 5 : *Beati qui esurient justitiam, etc.; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Est ergo manifestum etiam in lege nova promissiones gloriae, et consequenter gratiæ, seu consecrationis ejus, fieri sub conditione implendi voluntatem Dei, quæ per bona opera impletur, ac subinde ad gratiæ conservationem bona opera esse necessaria,

CAPUT II.

QUID SIT AD GRATIÆ CONSERVATIONEM EX PARTE
DEI NECESSARIUM?

1. *Gratia quoad conservationem pendet physice a solo Deo.* — Supposita distinctione supra data de dupli dependentia physica et morali, de priori certum imprimis est gratiam habitualem pendere in conservari physice a Deo, et ab actuali influxu ejus. Hanc enim dependentiam habet eo ipso quod forma creata est, ut ex generali doctrina primæ partis, ac Metaphysicæ, et ex dictis supra de auxiliis manifestum est. Deinde est certum gratiam habitualem a solo Deo hujusmodi dependentiam habere, quia, sicut solus ipse illam infundit, seu producit, ita etiam solus illam conservat, ut ex dictis in lib. 8 planum est, et ex principiis Metaphysicæ sequitur consequenter, quia effectus, pendens in fieri a sola excellentiori causa, non potest ab inferioribus in esse seu conservari per se pendere. Denique supponimus Deum ex parte sua nemini, habenti gratiam habitualem, ejus physicam conservationem denegare, si ipsem illam a se non abjiciat; tum quia etiam generaliter Deus, ex parte sua, quod semel fecit semper conservat, nisi alia causæ corruptio- nis intercedant; tum etiam quia specialiter dona Dei, præsentim gratiæ, sunt sine poenitentia. Unde etiam in hoc verum est quod Deus neminem deserit, nisi prius ab ipso deseratur.

2. *In suo esse nullam aliam habet physicam dependentiam.* — His ergo positis, quoad physicam dependentiam certum est nullo influxu physico ac per se attingente gratiam ipsam uti Deum ad ejusdem gratiæ conservationem, quia nec necessarius est, nec ulla probabilis causa vel ratio illius cogitari potest, ac proinde non habere gratiam aliam physicam et per se dependentiam in suo esse; superest vero inquirendum de morali. Nam quia gratia in sua conservatione moraliter pendet a bonis operibus hominis justi, et haec ipsa opera a Dei influxu pendent, ideo ratione talium operum dici etiam potest gratia pendere a Deo moraliter in suo esse seu conservari. Sed in hoc etiam advertendum est opera ipsa bona, sine quibus gratia non conservatur, et physice et moraliter pendere a Deo, ut in lib. 3 tractando de auxiliis declaratum est. Nam imprimis talia opera pendent a Deo et

per se, et physice, et immediate, tanquam a prima causa concurrente cum secunda ad omnem ejus operationem; et per accidens, ac mediate, quatenus dat et conservat virtutem physice elicientem seu operantem tales actiones. Nam illa efficientia Dei fit per se et immediate respectu facultatis quam præbet, seu habitus quem infundit; respectu operis est mediata et suo modo per accidens, multoque magis remota est respectu conservationis, et ideo respectu illius dici potest moralis, nam illa causa, quæ physice est per accidens, moraliter est per se, præsertim quando id, quod immediate producit, solum moraliter concurrit ad remotum effectum, ut ad gratiam conservandam opera concurrunt, ut visum est. Neque de hoc modo concurrendi Dei ad gratiæ conservationem, sive respectu illius dicatur moralis, sive physicus remotus, aliquid in præsenti addendum occurrit his quæ de auxiliis gratiæ in superioribus disputata sunt. Solum adnotabo hoc modo pendere gratiam a Deo, non solum ut supernaturaliter influente, sed etiam ut concurrente cum homine generali concursu seu influxu, etiam ordinis naturalis, quia gratia non solum pendet in sua conservatione ab actibus supernaturalibus et per se infusis, sed etiam a multis actibus quibus naturalia præcepta servantur, et contraaria peccata vitantur; nam hoc etiam necessarium est ut gratiæ conservetur.

3. *Jam arguitur pro parte negante.* — *Prima ratio.* — Deinde, quia ipsa opera bona, quibus gratia moraliter conservatur, ab speciali Dei auxilio moraliter pendent, inde speciale dubium oritur an homo justus, ultra concursum et auxilia generaliter debita, et connaturalia ipsi gratiæ, indigat speciali Dei auxilio ad gratiam conservandam. Quam quæstionem attigimus supra, lib. 2, capit. ult., et illam breviter expedivimus, plenior autem illius discussionem in hunc locum, tanquam magis proprium, remisimus. Videatur ergo habitualis gratia per se spectata esse sufficiens principium suæ conservationis, quia, cum sit de se perpetua, et excellens diuinæ naturæ participatio, dat vires ad omnes actus virtutum omnium perficiendos; ergo cum solo generali concursu et communi prævidentia ordinis gratiæ est sufficiens principium omnium operum, quæ ad suam conservationem sibi necessaria sunt. Et confirmatur, quia hoc nullo modo accedit ad errorem Pelagii; ille enim asserebat hominem lapsum non indigere sanitatem gratiæ ut sine